

Norræna skattrannsóknarráðið

Garðar G. Gíslason, hdl. og Halldór Jónsson, hrl.
Lex-Nestor lögmannsstofa

1. Tapsyfirfærslur, tímatakmarkanir, fjárhæðartakmörk, samsköttun

a) *Almenna reglan um yfirfærslu eftirstöðva rekstrartapa; skilyrði um skyldleika rekstrar*

Eftirstöðvar rekstrartapa frá síðustu tíu árum á undan tekjuári eru yfirfæranlegar samkvæmt 8. tölulið 31. gr. laga nr. 90/2003, enda hafi fullnægjandi grein verið gerð fyrir rekstrartapinu og eftirstöðvum þess á því tekjuári þegar tapið myndaðist. Þó er ekki heimilt að nýta rekstrartap til frádráttar tekjum ef veruleg breyting hefur orðið á þeim rekstri eða starfsemi sem í hlut á, svo sem með breytingu á eignaraðild að lögaðila eða á tilgangi rekstrar, nema sýnt þyki að umræddar breytingar hafi verið gerðar í eðlilegum og venjulegum rekstrartilgangi.

Ekki eru nein takmörk á þeim fjárhæðum sem geta færst milli ára að þessu leyti.

b) *Bestämmande inflytande (dótturfélag)*

Sjá umfjöllun undir lið e) hér á eftir.

c) *Innlend og erlend dótturfélög*

Sjá umfjöllun undir lið e) hér á eftir.

d) *Sameining og skipting*

Við sameiningu og skiptingu fyrirtækja þá flytjast öll skattaleg réttindi og skyldur á milli aðila við samrunann eða skiptinguna, sbr. 51. - 53. gr. laga nr. 90/2003, enda sé skilyrðum þeim sem ákvæðin setja um algera sameiningu eða skiptingu, m.a. með afhendingu einvörðungu eignarhluta í yfirtökufélaginu/yfirtökufélögunum fyrir eignarhluta í því félagi sem slitið er. Í þeim tilvikum eru til viðbótar þeim skilyrðum sem sett eru í 8. tölulið 31. gr. laga nr. 90/2003 fyrir yfirfærslu rekstrartapa, sett enn frekari skilyrði fyrir yfirfærslunni í 54. gr. sömu laga, þar sem mælt er fyrir um að:

- i) félag eða félög þau sem við taka skuli hafa með höndum skyldan rekstur eða starfsemi og það félag sem slitið var,
- ii) tap flytjist ekki milli félaga við sameiningu eða skiptingu þegar það félag sem slitið var átti fyrir slitin óverulegar eignir eða hafði engan rekstur með höndum,
- iii) sameining eða skipting félaga verður að vera gerð í venjulegum og eðlilegum rekstrartilgangi,

iv) hið yfirfærða tap verður að hafa myndast í sams konar rekstri og það félag sem við tekur eða þau félög sem við taka hafa með höndum.

Við skiptingu eða sameiningu félaga er heimilt að miða uppgjör rekstrar og framtalsskil félaga þeirra er skiptingin eða slitin varða, við það tímamark þegar skiptingin eða slitin eiga sér stað samkvæmt samþykktum félaganna.

e) Samsköttun

Heimild er fyrir því í 55. gr. laga nr. 90/2003, að tvö eða fleiri hlutafélög, sbr. 1. tölulið 1. mgr. 2. gr. laganna, séu skattlögð saman. Skilyrði samsköttunar eru að:

- i) eigi minna en 90% hlutafjár í dótturfélögum sé í eigu móðurfélagsins sem óskar samsköttunar eða annarra dótturfélaga sem einnig taka þátt í samsköttuninni,
- ii) öll hlutafélögin hafi sama reikningsár og eignarhald hafi varað allt reikningsárið, nema þegar um nýstofnuð dótturfélög er að ræða eða slit á dótturfélagi.

Samsköttun skal að lágmarki standa í fimm ár og ef samsköttun er slitið er ekki heimilt að fallast á hana að nýju fyrr en að liðnum fimm árum frá því að henni var slitið.

Umsókn um samsköttun skal beint til skattstjóra í því skattumdæmi þar sem móðurfélag er heimilisfast eigi síðar en þrjátíu dögum fyrir lok framtalsfrests vegna þess tekjuárs sem óskað er eftir að verði samskattað.

Við samsköttun skal tekjuskattur af sameiginlegum tekjuskattsstofni og eignarskattur af sameiginlegum eignarskattsstofni allra hlutafélaga sem taka þátt í samsköttuninni lagður á móðurfélagið en öll hlutafélögin bera sameiginlega ábyrgð á skattgreiðslum. Þó er skattstjóra heimilt að leggja tekjuskatt og eignarskatt á hvert og eitt félag óski hlutafélögin í samsköttun sérstaklega eftir því.

Tap sem verður á rekstri eins eða fleiri samskattaðra hlutafélaga má draga frá tekjum hinna áður en tekjuskattur er reiknaður. Þó skal viðkomandi tekjuár ávallt gert upp áður en tekið er tillit til yfirfæranlegs taps fyrri ára. Yfirfæranlegt tap hlutafélags sem stafar af rekstri frá því fyrir samsköttun má aðeins nýta í því félagi. Þó er heimilt að nýta yfirfæranlegt tap sem varð til fyrir samsköttun að ákveðnum skilyrðum uppfylltum.

Sömu reglur og hér hafa verið raktar eiga við um dótturfélög í eigu samvinnufélags eða sparisjóðs.

f) Dómsmál á Íslandi eða innan ES/EES dómstóla

Allnokkuð var um dómsmál vegna tapsyfirfærslu-, sameininga- og samsköttunarreglna tekju- og eignarskattslaga á tíunda áratugnum, einkum í kringum hann miðjan. Hafa reglurnar verið slípaðar til í meðförum skattyfirvalda og dómstóla, þannig að álitamál að þessum reglum lútandi heyra orðið sögunni til. Ekki er kunnugt um að nein mál af þessum toga hafi farið fyrir Evrópudómstólinn.

Ekki hefur reynt á skiptingarreglur laganna með sambærilegum hætti fyrir dómstólum.

2. Innlánsstofnanir og verðbréfafyrirtæki - sérstaklega bankar og sparisjóðir

a) Skattskylda

Bankar og fjármálafyrirtæki eru almennt skattskyld samkvæmt B. lið og 1.-4., 8. og 9. tölulið C. liðar 7. gr., sbr. 2. gr. laga nr. 90/2003, af öllum tekjum sínum, óháð því hvaðan tekjurnar koma og af hverju þær stafa, sbr. og 1. mgr. 1. gr. laga nr. 65/1982, um skattskyldu lánastofnana, með síðari breytingum. Undantekningar eru þó gerðar varðandi lögbundin framlög sem opinberir fjárfestingalánasjóðir fá frá ríki og sveitarfélögum, sem og lögbundnar tekjur þeirrar aðrar, sbr. 2. mgr. 1. gr. síðastnefndra laga, en þau framlög/þær tekjur teljast ekki til tekjuskattsstofns lánastofnana. Sem dæmi í þessu sambandi má taka framlög ríkisins til Lánasjóðs landbúnaðarins í formi tekna sjóðsins af búnaðargjaldi, sbr. lög nr. 68/1997.

Tekjuskattur lánastofnana er 18% eða 26%, eftir því hvaða rekstrarformi þær eru reknar undir, samkvæmt 71., sbr. 2. gr. laga nr. 90/2003. Tekur skattskyldan til þessara aðila sem lögaðila skv. 2. gr. laga 90/2003, þrátt fyrir undanþáguákvæði 4. gr. sömu laga eða ákvæði annarra laga sem kunna að hafa undanþegið einstakar stofnanir opinberum gjöldum og sköttum, sbr. 3. mgr. 1. gr. laga nr. 65/1982. Sem dæmi í þessu sambandi má aftur nefna Lánasjóð landbúnaðarins. Samkvæmt 1. gr. laga nr. 68/1997, er Lánasjóður landbúnaðarins stofnun í eigu ríkisins og heyrir undir landbúnaðarráðherra. Sjóðurinn telst lánastofnun í skilningi laga. Skýrt er mælt fyrir um það í 1. gr. laganna að sjóðnum verði ekki gert að starfa í formi hlutafélags. Samkvæmt 2. mgr. 11. gr. laganna ábyrgist ríkissjóður allar skuldbindingar Lánasjóðs landbúnaðarins og greiðir þær ef eignir og tekjur sjóðsins hrökkva ekki til. Sjóðurinn er hvorki undanþegin skattskyldu í lögum 68/1997 eða lögum 65/1982, með síðari breytingum. Sjóðurinn gæti hins vegar fallið undir það að vera undanþeginn skattskyldu á grundvelli 1. töluliðar 4. gr. laga nr. 90/2003, sem stofnun/fyrirtæki í rekstri ríkisins og sem það bæri ótakmarkaða ábyrgð á, ef ekki kæmi til ákvæði 3. mgr. 1. gr. laganna.

Tilteknar lánastofnanir eru undanþegnar skattskyldu samkvæmt lögum nr. 65/1982. Þannig er mælt fyrir um það í 2. gr. laganna, að tekjur og eignir Byggðastofnunar, Byggingarsjóðs ríkisins, Byggingarsjóðs verkamanna, Framkvæmdasjóðs Íslands, Framkvæmdasjóðs fatlaðra, Framkvæmdasjóðs aldraðra, Framleiðnisjóðs landbúnaðarins, Lánasjóðs sveitarfélaga og Lánasjóð Vestur-Norðurlanda séu undanþegnar skattskyldu. Byggingarsjóður ríkisins og Byggingarsjóður verkamanna voru lagðir niður og sameinaðir með 53. gr. laga nr. 44/1998 og tók Íbúðalánasjóður við hlutverki, réttindum, eignum, skuldum og skuldbindingum þeirra. Í ákvæðinu er jafnframt mælt fyrir að réttindi og undanþágur sem Byggingarsjóður ríkisins og Byggingarsjóður verkamanna nutu samkvæmt lögum skuli taka til Íbúðalánasjóðs.

Í 5. gr. laga 65/1982 er síðan mælt fyrir um að innlánsstofnanir með lægri heildarinnlán en 50 milljónir kr. í lok næsta árs á undan tekjuári skuli undanþegnar

skattgreiðslum samkvæmt lögnum, en skuli engu að síður framtalsskyldar. Undanþágan miðast við heildarinnlán 31. desember 1982 og skal viðmiðunarfjárhæð síðan breytast árlega í samræmi við útreikning verðbreytingarstuðuls samkvæmt þágildandi 26. gr. laga nr. 75/1981, um tekjuskatt og eignarskatt, í fyrsta sinn miðað við 31. desember 1983 vegna skattlagningar tekna og eigna ársins 1984. Útreikningi verðbreytingastuðuls var hætt árið 2003, en 26. gr. laga nr. 75/1981 var felld niður með 15. gr. laga nr. 133/2001. Miðað við verðbreytingarstuðulinn 11,1580, nema 50 milljónirnar á núvirði tæpum 560.000.000 kr. Samkvæmt upplýsingum Fjármálaeftirlits falla fjórir sparisjóðir undir þau innlámsmörk miðað við árið 2004.

Samkvæmt 17. gr. laga nr. 61/1997, skal Nýsköpunarsjóður atvinnulífsins undanþeginn tekjuskatti og eignarskatti. Lán sem sjóðurinn tekur eða veitir eru undanþeginn stimpilgjaldi.

Samkvæmt 17. gr. laga nr. 98/1999, um innstæðutryggingar og tryggingakerfi fyrir fjárfesta, er Tryggingarsjóður innstæðueigenda og fjárfesta undanþeginn tekjuskatti og eignarskatti. Sjóður þessi er sjálfseignarstofnun, sem viðskiptabankar, sparisjóðir, fyrirtæki í verðbréfaþjónustu og aðrir sem nýta sér heimildir laga til að stunda viðskipti með verðbréf í samræmi við lög um verðbréfavíðskipti, sem hafa staðfestu hér á landi, skulu eiga aðild að. Hið sama gildir um útibú þessara aðila á Evrópska efnahagssvæðinu og í aðildarríkjum stofnsamnings Fríverslunarsamtaka Evrópu.

Samkvæmt 6. mgr. 19. gr. laga nr. 98/1999, skulu öryggissjóðir, sem heimilt er að stofna samkvæmt lögnum, undanþegnir greiðslu tekjuskatts og eignarskatts. Öryggissjóðir eru sjálfseignarstofnanir sem viðskiptabönkum annars vegar og sparisjóðum hins vegar er heimilt að stofna og allir viðskiptabankar eða allir sparisjóðir skulu vera aðilar að, í því skyni að tryggja hagsmuni viðskiptamanna og fjárhagslegt öryggi viðskiptabanka eða sparisjóða. Getur öryggissjóður veitt lán eða yfirtækið vissar eignir, gengið í ábyrgðir, bætt sérstakt tap og kostnað sem viðskiptabanki eða sparisjóður verður fyrir og veitt viðskiptabönkum eða sparisjóðum stuðning að öðru leyti. Þá er öryggissjóði enn fremur heimilt að veita viðskiptabanka eða sparisjóði vikjandi lán í því skyni að efla eiginfjárstöðu hans. Skýringar er ekki að finna í lögskýringargögnum fyrir skattfrelsisákvæði þessu.

b) Tímafærsla tekna

Samkvæmt 2. mgr. 59. gr. laga nr. 90/2003, skulu tekjur að jafnaði teljast til tekna á því ári sem þær verða til, þ.e. þegar myndast hefur krafa þeirra vegna á hendur einhverjum. Þetta á þó ekki við um óvissar tekjur.

Vaxtatekjur:

Almennt geta fyrirtæki valið á milli tvenns konar aðferða við tímafærslu vaxtatekna; annars vegar áfellingaraðferðar (tekjufærsla allra þeirra vaxta, sem fallið hafa á lán frá upphafi til loka reikningsársins) og hins vegar gjalddagaaðferðar (teljufærðir þeir vextir sem gjaldfallnir eru á rekstrarárinu). Tekjuárið er tólf mánuðir og því geta fyrirtæki almennt ekki látið lengri tíma en tólf mánuði líða á milli gjalddaga.

Tekjur af afföllum:

Samkvæmt 4. tölulið 1. mgr. 8. gr. laga nr. 90/2003, teljast afföll af keyptum verðbréfum, víxlum og sérhverjum öðrum kröfum til tekna hjá skattaðila. Afföllin skal reikna til tekna með hlutfallslegri fjárhæð ár hvert eftir afborgunartíma. Sé krafan látin af hendi áður en afborgunartíma er lokið telst sá hluti affallanna, sem ekki hefur þegar verið tekjufærður en fæst endurgreiddur í sölu- og afhendingarverði, til tekna í einu lagi á afhendingar- eða söluári.

Gengishagnaður:

Samkvæmt 5. tölulið 1. mgr. 8. gr. laga nr. 90/2003, telst gengishagnaður af hvers konar eignum í erlendum verðmæli til tekna hjá skattaðila á því ári sem gengisbreyting á sér stað og miðast við kaupgengi hlutaðeigandi erlends gjaldeyris í árslok.

Tekjur af eignarhlutum í félögum;

Arður af hlutabréfum:

-venjulegur arður: þegar hluthafafundur hefur samþykkt arðgreiðsluna, enda þótt hlutafélag hafi 6 mánuði til að greiða hana

-lækkun hlutafjár: eftir innköllun í Lögbirtingablaði, að liðnum kröfulýsingarfresti og eftir greiðslu lýstra krafna

-félagsslit: sama og með lækkun hlutafjár

-aðrar arðgreiðslur: við greiðslu

Sömu sjónarmið myndu verða talin gilda við tekjufærslu vegna ágóðahlutar af eignarhlutum í öðrum félögum.

Söluhagnaður eigna;

Telst að fullu til tekna á söluári eignar, þ.e. þegar bindandi kaupsamningur er gerður um eign og fjárhæð kaupverðs er ákveðin, nema heimilt sé að fresta eða dreifa tekjufærslu hans.

Samkvæmt 1. mgr. 59. gr. laga nr. 90/2003, skal miða tekjuskatt við tekjur næsta almanaksár á undan skattákvörðun, nema annað sé venjulegt rekstrarár í atvinnugrein aðila eða hann sýnir, þegar hann telur fram, að hann hafi annað reikningsár. Reikningsár fjármálafyrirtækja skal vera almanaksárið, sbr. 1. mgr. 87. gr. laga nr. 161/2002, um fjármálafyrirtæki.

c) Frádráttarreglur fyrir sjóði, almennar afskriftir lána, sérstakir afskriftareikningar o.fl.

Almennu reglurnar eru þær, að allur sá kostnaður sem gengur til að afla teknanna, tryggja þær og halda þeim við er frádráttarbær frá tekjunum, sbr. 2. mgr. 29. gr. og 31. gr. laga nr. 90/2003.

Undantekningar eru gerðar um niðurfærslu viðskiptaskulda samkvæmt 2. málslið 3. töluliðar 1. mgr. 31. gr. og 5. tölul. 73. gr. laga nr. 90/2003, en samkvæmt þeim ákvæðum er skattaðilum almenn heimilt að færa niður útistandandi viðskiptakröfur og lánveitingar í árslok um allt að 5% og telja þá fjárhæð til frádráttar skattskyldum tekjum og eignum. Samkvæmt 1. mgr. 3. gr. laga nr. 65/1982, ná heimildir fyrrnefndu ákvæðanna til niðurfærslu viðskiptaskulda ekki til skattskyldra aðila samkvæmt síðarnefndu lögunum. Þeir aðilar mega í staðinn draga frá tekjum sínum almenn og

sérstök framlög í afskriftareikning útlána sem gjaldfærð eru í rekstrarreikningi í samræmi við gildandi reglur um ársreikninga þessara aðila og dregst staða afskriftareiknings útlána í árslok frá við uppgjör á eignarskattsstofni þeirra, sbr. 2. mgr. 3. gr. laga nr. 65/1982. Rökin fyrir þessum sérreglum felast í eðli þeirrar starfsemi sem um ræðir, þ.e. að lána fjármuni til lengri tíma, þar sem greiðslufærni, veðhæfni o.fl. getur breyst í tímans rás.

Um ársreikninga lánastofnana (nú fjármálafyrirtækja, sbr. lög nr. 161/2002) gilda reglur nr. 692/2001. Samkvæmt 57. gr. þeirra reglna skal við gerð ársreikninga þessara aðila meta útlán og aðrar skuldbindingar þeirra með hliðsjón af tapshættu og færa í afskriftareikning nauðsynlegar fjárhæðir með hliðsjón af niðurstöðu slíks mats. Afskriftareikningur útlána skal myndaður með sérstökum og almennum framlögum, og skal afskriftareikningurinn færast til frádráttar viðeigandi efnahagslið. Með *sérstöku framlögum* er átt við framlög til að mæta töpum á skuldbindingum þeirra lánþega sem metnir eru í sérstakri tapshættu vegna verulegra eða langvarandi vanskila, greiðslustöðvunar, gjaldþrots eða annarra aðstæðna, s.s. vegna þess að gjaldþol eða greiðslugeta hefur rýrnað umtalsvert. Með *almennum framlögum* er átt við framlög til að mæta töpum sem talin eru líkleg miðað við aðstæður á uppgjörssdegi vegna skuldbindinga annarra lánþega en þeirra sem metnir eru í sérstakri tapshættu. Nánari ákvæði um afskriftaframlög er að finna í viðauka I. sem fylgdu með reglunum. Í þeim viðauka er jafnframt kveðið á um:

Breytingar á lánskjörum útlána - Í þeim tilvikum sem breytingar á lánskjörum hafa í för með sér að virði viðkomandi láns er verulega lægra en virði láns með venjulegum vaxtakjörum, skal færa mismuninn sem töpuð útlán í ársreikningi og/eða eftir atvikum til lækunar á áður bókfærðum tekjum innan reikningsársins.

Tillög í sérstakan varasjóð vegna útlánaáættu - Sé um það að ræða að lánastofnun (fjármálafyrirtæki) leggi til hliðar vegna tapshættu á skuldbindingum lánþega í framtíðinni vegna aðstæðna sem kunna að eiga sér stað eftir uppgjörssdag, skulu slík framlög ekki færð á afskriftareikning útlána, heldur færast á sérstakan eiginfjárreikning sem nefndur skal „*varasjóður vegna útlánaáættu*”.

Fullnustueignir - Þær eignir sem leitað er fullnustu í skulu færast í ársreikning á áætluðu raunvirði og mismunur útláns og áætlaðs virðis yfirtekinnar eignar endanlega afskrifað.

d) Mat á fjármálagerningum/verðbréfum

Um þetta vísast að nokkru til umfjöllunar um afskriftasjóði lánastofnana í c) lið hér að framan, en um mat á fjármálagerningum/verðbréfum þeirra aðila sem hér um ræðir er að finna ítarleg ákvæði í reglum nr. 692/2001, um ársreikninga lánastofnana. Þar er greint á milli fjárfestingaverðbréfa annars vegar og veltuverðbréfa hins vegar.

Samkvæmt 53. gr. reglnanna er einungis heimilt að telja verðbréf sem fjárfestingarverðbréf ef aðilinn hefur með formlegum hætti tekið ákvörðun um að eiga verðbréfið til lengri tíma. Með lengri tíma er almennt átt við eitt ár eða fleiri. Skuldabréf verður að vera markaðsbréf (skuldabréf, hlutabréf eða hlutdeildarskírteini) til að það geti talist fjárfestingarverðbréf. Fjárfestingarverðbréf skulu metin í efnahagsreikningi aðilans með eftirfarandi hætti:

-*hlutabréf* skal færa á markaðsverði eða upprunalegu kaupverði endurmetnu fyrir áhrifum verðlagsbreytinga með lánskjaravísitölu eða fyrir áhrifum gengisþróunar sé um að ræða verðbréf í erlendri mynt, -eftir því hvort verðið er lægra á uppgjörssdegi, -*hlutdeildarskírteini* skal færa á markaðsverði á uppgjörssdegi, og -*skuldabréf* skal færa með áföllnum verðbótum og gengismun á reikningsskiladegi. Verðbætur skal miða við viðeigandi vísitölu næsta mánaðar á eftir uppgjörsmánuði, en gengistryggð skuldabréf skal færa við kaupgengi viðeigandi gjaldmiðils í lok reikningsskilatímabils. Afföllum og gengisauka af keyptum skuldabréfum skal dreift miðað við ávöxtunarkröfu á kaupdegi. Við útreikning á afföllum og gengisauka skuldabréfs skal miða við ávöxtunarkröfu á kaupdegi. Þó skal við mat á verðbréfi, sem ákveðið er að flokka sem fjárfestingarverðbréf og þá þegar er í eigu stofnunar, miða við þá ávöxtunarkröfu sem er í gildi á ákvörðunartíma, enda sé markaðsverð samsvarandi bréfs þá lægra en upphaflegt kaupverð bréfsins. Sé markaðsverðið hærra skal miða matið við upphaflegt kaupverð bréfsins og ávöxtunarkröfu sem þá var í gildi. Ef raunvirði fjárfestingarverðbréfs er lægra en bókfært verð þess samkvæmt framansögðu og ástæður þess verða ekki taldar skammvinnar, t.d.vegna skerts greiðsluþols greiðanda fjárfestingarskuldabréfs, ber að lækka bókfært verð þess til samræmis við hið lægra verðgildi. Þetta á einnig við þegar um er að ræða verðlækkun vegna almennra vaxtahækkana og eign stofnunar í fjárfestingarverðbréfum er ekki fjármögnuð með sambærilegri vaxtabindingu.

Samkvæmt 54. gr. reglanna skulu hlutir móðurfélags í dótturfyrirtækjum og hlutdeildarfyrirtækjum metnir til samræmis við innra virði samkvæmt ársreikningi hlutaðeigandi dóttur-eða hlutdeildarfyrirtækis. Það nær þó ekki til dótturfyrirtækja og hlutdeildarfyrirtækja sem eru fullnustu- eða rekstrarfélög. Með fullnustufélagi er átt við félag sem stofnun hefur eignast hlut í vegna endurskipulagningar félagsins eða til fullnustu kröfu. Með rekstrarfélagi er átt við félag sem hefur það hlutverk að sjá um eignarhald og rekstur fullnustueigna stofnunar.

Samkvæmt 55. gr. reglnanna skulu skráð veltuverðbréf (markaðsverðbréf (skuldabréf, hlutabréf eða hlutdeildarskírteini), sem ekki er aflað í þeim tilgangi að halda þeim til varanlegrar eignar í rekstri) bókfærð á opinberu gengi á uppgjörssdegi. Sé raunvirði verðbréfaeignar stofnunar talið vera lægra en skráð markaðsverð eða meðalverð sömu bréfa, t.d.vegna þess að lítil eða engin viðskipti hafa verið með slík verðbréf um tíma, ber að færa verðbréfin niður til raunvirðis.

Samkvæmt 56. gr. reglnanna skulu veltuverðbréf, sem ekki eru skráð verðbréf, bókfærð á kaupverði. Afföllum og gengisauka skal dreift miðað við ávöxtunarkröfu á kaupdegi. Ef raunverð óskráðra verðbréfa er lægra á uppgjörssdegi en bókfært verð skulu verðbréfin færð niður í hið lægra verðgildi. Hækki raunverð óskráðra verðbréfa, sem færð hafa verið niður í samræmi við framangreint, má tekjufæra hækkunina. Þessi verðbréf má þó hæst bókfæra á kaupverði. Heimilt er að reikna kaupverð samkynja óskráðra verðbréfa á grundvelli meðaltalsútreikninga eða á grundvelli „fyrst inn fyrst út aðferðar“ (FIFO).¹ Þetta gildir einnig um óskráð verðbréf sem bókfærð eru á eignalið 2 „Ríkisvixlar og aðrir vixlar endurseljanlegir í seðlabanka“ í ársreikningum þessara aðila.

¹ Meðaltalsreglan gengur út á að fundið er meðaltal kaupverðs allra verðbréfa sömu tegundar sem keypt hafa verið á árinu. FIFO reglan gengur út á að þau verðbréf sem keypt hafi verið fyrst, hafi verið seld fyrst og kaupverð þeirra bréfa sem eftir standa myndi kaupverð verðbréfa á árinu.

Samkvæmt 59. gr. skulu eignir og skuldir og aðrar skuldbindingar, sem miðast við gengi erlends gjaldeyris, færðar á opinberu viðmiðunargengi á uppgjörstegi. Þá skulu óuppperð núviðskipti með gjaldeyri metin og bókfærð miðað við opinbert viðmiðunargengi á uppgjörstegi. Óuppperð framvirk viðskipti með gjaldeyri skulu umreiknast miðað við opinbert viðmiðunargengi á uppgjörstegi.

Um mat á virði lífeyrisskuldbindinga skal skv. 60. gr. fara eftir því sem kveðið er á um í viðauka II. með reglunum. Vísast nánar til viðaukans þar um.

3. Vátryggingafélög

a) Skattskyld og skattfrjáls fyrirtæki

Almenna reglan er sú, að vátryggingafélög eru skattskyld, óháð því hvaða rekstrarform er á þeim. Eru þau samkvæmt B. lið og 1.-4., 8. og 9. tölulið C. liðar 7. gr., sbr. 2. gr. laga nr. 90/2003, skattskyld af öllum tekjum sínum, óháð því hvaðan tekjurnar koma og af hverju þær stafa.

Því aðeins gætu vátryggingafélög orðið undanþegin skattskyldu ef þau ráðstöfuðu öllum hagnaði sínum til almenningsheilla, sbr. heimild í 4. tölulið 4. gr. laga nr. 90/2003, eða séu undanþegin skattskyldu samkvæmt sérstökum lögum. Slíkar undanþágur er að finna í:

- 22. gr. laga nr. 55/1992, um Viðlagatryggingu Íslands, þar sem segir að hún sé undanþegin greiðslu tekjuskatts og eignarskatts, svo og útsvars og aðstöðugjalds. Jafnframt skal Viðlagatrygging Íslands ekki greiða stimpilgjald af skjölum stofnunarinnar.
- 38. gr. laga nr. 2/1944, um ófriðartryggingar, þar sem segir að öll skjöl varðandi ófriðartryggingar séu stimpilfrjáls og að Ófriðartryggingin skuli undanþegin sköttum og útsvörum til ríkis og bæjarfélags.

b) Sérstök ákvæði um einstakar tegundir trygginga, s.s. tryggingasjóði (bótasjóði) vátryggingafyrirtækja, iðgjaldasjóði og útjöfnunarsjóði

Í 7. tölulið 31. gr. laga nr. 90/2003, er að finna almenna heimild til handa vátryggingafélögum að færa til frádráttar tekjum sínum fé það sem þau færa í árslok í **iðgjaldasjóð** vegna þess hluta iðgjalda sem fellur á næsta reikningsár og í **bótasjóð** til að inna af hendi áfallnar skyldur sínar við vátryggingartaka.

Líftryggingafélög:

Samkvæmt 50. gr. reglugerðar nr. 612/1996, um ársreikninga og samstæðureikninga líftryggingafélaga, skal meta kröfur slíkra félaga með hliðsjón af tapshættu og færa **framlag í afskriftareikning** eftir niðurstöðu slíks mats. Afskriftareikningur skal myndaður með sérstökum og almennum niðurfærslum sem draga skal frá viðkomandi liðum í efnahagsreikningi. Samkvæmt 13. gr. sömu reglugerðar skal færa til gjalda í rekstrarreikningi líftryggingafélags breytingar á **bótaskuld**, þ.e. mismun á bótaskuld í upphafi og lok reikningsárs. Með sama hætti skal samkvæmt 35. gr. reglugerðarinnar færa bótaskuld undir skuldaliðum í efnahagsreikningi líftryggingafélags, þ.e.

heildarskuldbindingar félagsins vegna ógreiddra en áfallinna líftryggingabóta reikningsársins eða frá fyrri árum, tilkynnta og ótilkynnta í lok reikningsársins, ásamt áætluðum kostnaði við mat og uppgjör einstakra bótatilvika. Í 54. gr. reglugerðarinnar kemur fram, að bótaskuld skuli að jafnaði reikna á grundvelli áætlunar í hverju tilviki fyrir sig um áfallnar bætur sem búast megi við að líftryggingafélagið sé skuldbundið að greiða, þ.m.t. bætur vegna ótilkynnta bótatilvika. Skal bótaskuldin vera nægileg til að mæta öllum greiðslum í framtíðinni vegna bóta ásamt kostnaði við mat og uppgjör þeirra. Sambærilegar reglur gilda um meðferð á **iðgjaldaskuldum** líftryggingafélaga, sbr. 14., 35. og 53. gr. reglugerðarinnar.

Vátryggingafélög, önnur:

Samkvæmt 47. gr. reglugerðar nr. 613/1996, um ársreikninga og samstæðureikninga vátryggingafélaga, annarra en líftryggingafélaga, skal meta kröfur slíkra félaga með hliðsjón af tapshættu og færa **framlag í afskriftareikning** eftir niðurstöðu slíks mats. Afskriftareikningur skal myndaður með sérstökum og almennum niðurfærslum sem draga skal frá viðkomandi liðum í efnahagsreikningi. Samkvæmt 49. gr. reglugerðarinnar skal vátryggingaskuld vátryggingafélags metin þannig að ætla megi að félagið geti á hverjum tíma mætt öllum skuldbindingum sínum, vegna vátryggingasamninga, hverju nafni sem nefnast og unnt er að sjá fyrir með bestu yfirsýn.

Samkvæmt 12. gr. reglugerðar nr. 613/1996 skal færa til gjalda í rekstrarreikningi vátryggingafélags breytingar á **tjónaskuld**, þ.e. mismun á tjónaskuld í upphafi og lok reikningsárs. Með sama hætti skal samkvæmt 33. gr. reglugerðarinnar færa tjónaskuld undir skuldaliðum í efnahagsreikningi vátryggingafélags, þ.e. heildarskuldbindingar félagsins vegna tjóna reikningsársins og tjóna frá fyrri árum, tilkynnta og ótilkynnta, sem eru óuppgerð og ógreidd í lok reikningsársins, ásamt áætluðum kostnaði við einstök tjón, þ.m.t. kostnaði við að takmarka og koma í veg fyrir frekara tjón. Í 51 - 53. gr. reglugerðarinnar kemur fram með hverjum hætti tjónaskuld skuli ákvörðuð, en þar kemur m.a. fram, að tjónaskuldin skuli ákvörðuð þannig, að hún nægi til að mæta öllum greiðslum í framtíðinni vegna tjóna og beins og óbeins kostnaðar sem á þau falla. Í 17. gr. reglugerðarinnar er kveðið á um að færa skuli breytingu á **útfjöfnunarskuld** vátryggingafélags á rekstrarárinu til gjalda í rekstrarreikningi. Með útfjöfnunarskuld er átt við fjárhæðir sem lagðar eru til hliðar til að mæta sveiflum í tjónareynslu félagsins frá ári til árs og vegna óvissu um endanlegar bótafjárhæðir. Með sama hætti skal samkvæmt 33. gr. reglugerðarinnar færa útfjöfnunarskuld undir skuldaliðum í efnahagsreikningi vátryggingafélags. Í 54. gr. reglugerðarinnar kemur fram með hverjum hætti útfjöfnunarskuld skuli metin. Sambærilegar reglur gilda um meðferð á **iðgjaldaskuldum** og **ágóðaskuldum/afsláttum** vátryggingafélaga, sbr. 14., 33., 50. og 55. gr. reglugerðarinnar.

c) *Tekjufærsla; á markaðsvirði (mark-to-market) eða niðurfærsla vegna verðbreytinga (buy-and-hold)*

d) Varúðarreglan eða skattlagning óvissra tekna/óinnleyst hagnaðar?

Hér ber að hafa í huga hina almennu varkárnisreglu reikningsskila sem fram kemur í 20. gr. ársreikningalaga nr. 144/1994. Samkvæmt 3. tölulið 1. mgr. 20. gr. þeirra laga skal aðeins tekjufæra hagnað sem áunninn er fyrir lok reikningsárs, en hins vegar taka tillit til allra fyrirsjáanlegra skuldbindinga og tapa sem myndast kunna á reikningsárinu eða vegna fyrri reikningsára, jafnvel þótt slíkt komi fyrst í ljós eftir lok reikningsárs en áður en ársreikningur er saminn. Samkvæmt 4. tölulið 1. mgr. 20. gr. skal færa tekjur og gjöld, sem varða reikningsárið, í ársreikning, án tillits til þess hvenær greitt er.

Í 9. gr. reglugerðar nr. 612/1996, um ársreikninga og samstæðureikninga líftryggingafélaga, kemur fram, að í rekstrarreikningi skuli færð heildarfjárhæð iðgjalda vegna þeirra líftryggingasamninga sem félagið hefur gert fyrir lok reikningsárs í frumtryggingum og endurtryggingum, hvort sem iðgjöldin eru greidd eða ógreidd. Bókfærð iðgjöld skulu færð að frádragnum endurgreiddum og niðurfelldum iðgjöldum. Í 41. gr. reglugerðarinnar segir svo, að mat á einstökum liðum ársreiknings skuli byggt á tilhlýðilegri varkárni og skuli eingöngu færa tekjur sem áunnar séu fyrir lok reikningsárs og taka tillit til allra fyrirsjáanlegra skuldbindinga sem myndast hafi á reikningsárinu eða á fyrri reikningsárum. Hliðstæðum aðferðum skuli beitt við matið frá ári til árs.

Í 9. gr. reglugerðar nr. 613/1996, um ársreikninga og samstæðureikninga váttryggingafélaga, annarra en líftryggingafélaga, kemur fram, að í rekstrarreikningi skuli færð heildarfjárhæð iðgjalda vegna þeirra váttryggingasamninga sem félagið hefur gert fyrir lok reikningsárs í frumtryggingum og endurtryggingum, hvort sem iðgjöldin eru greidd eða ógreidd. Bókfærð iðgjöld skulu færð að frádragnum endurgreiddum og niðurfelldum iðgjöldum. Í 38. gr. reglugerðarinnar segir svo, að mat á einstökum liðum ársreiknings skuli byggt á tilhlýðilegri varkárni og skuli eingöngu færa tekjur sem áunnar séu fyrir lok reikningsárs og taka tillit til allra fyrirsjáanlegra skuldbindinga sem myndast hafi á reikningsárinu eða á fyrri reikningsárum. Hliðstæðum aðferðum skuli beitt við matið frá ári til árs.

e) Nýjar reglugerðir (direktív) EU/EES um ársreikninga fyrir váttryggingafyrirtæki

Hér koma til skoðunar:

Tilskipun Evrópuráðsins 1991/674/EB frá 19. desember 1991, um ársreikninga og samstæðureikninga váttryggingafélaga.

Tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2001/65/EB frá 27. september 2001, um breytingu á tilskipunum 78/660/EBE, 83/349/EBE og 86/635/EBE, að því er varðar matsreglur vegna vegna ársreikninga og samstæðureikninga félaga af tiltekinni gerð sem og banka og annarra fjármálastofnana. (Eingöngu breytingar á síðastnefndu tilskipuninni sem skipta máli hér).

4. Sérreglur um atvinnurekstur í viðkomandi löndum

a) Sjávarútvegurinn á Íslandi - veiðileyfagiöld, kvótar (aflahlutdeild) og tekjur vegna sjómennsku

Sjávarútvegsfyrirtæki/einstaklingar í sjávarútvegi bera skattskyldu samkvæmt B. lið og C. lið 7. gr., sbr. 1. og 2. gr. laga nr. 90/2003, af öllum tekjum sínum, óháð því hvaðan tekjurnar koma og af hverju þær stafa með sama hætti og í öðrum atvinnurekstri.

Almennu reglurnar eru þær, að allur sá kostnaður sem gengur til að afla teknanna, tryggja þær og halda þeim við er frádráttarbær frá tekjunum, sbr. 2. mgr. 29. gr. og 31. gr. laga nr. 90/2003. Sérreglur gilda um meðferð kvóta (aflahlutdeildar) í sjávarútvegi, en kvóti (aflahlutdeild) telst ófyrnanleg eign. Þannig segir í 1. mgr. 48. gr. laga nr. 90/2003, að stofnkostnað við kaup á réttindum sem ekki rýrna vegna notkunar sé ekki heimilt að fyrna. Til stofnkostnaðar samkvæmt ákvæðinu telst m.a. keyptur réttur til nýtingar á náttúruauðefum, s.s. kaup á varanlegri aflahlutdeild og sambærilegum réttindum. Verðmæti keyptra réttinda sem ekki er heimilt að fyrna er eigi heimilt að færa til frádráttar skattskyldum tekjum. Þó skal heimilt að telja til rekstrarkostnaðar skv. 31. gr. laganna verðmæti þessara réttinda ef þau falla niður eða hlutfallslega ef þau eru skert verulega lögum samkvæmt. Samkvæmt 2. mgr. 48. gr. skal þó heimilt að telja keypt leyfi til veiða í atvinnuskyni til stofnkostnaðar með því skipi sem það er tengt og fer þá um fyrningar þess samkvæmt 1. tölulið 33. gr., sbr. 1. tölulið 37. gr. laganna, þ.e. sem mælir fyrir um árlega fyrningu að lágmarki 10% en að hámarki 20%.

Við sölu á kvóta (aflahlutdeild) telst hagnaður af sölnni að fullu til tekna hjá skattaðilanum á söluári og skiptir ekki máli hversu lengi skattaðilinn hefur átt kvótann (aflahlutdeildina), sbr. 5. mgr. 15. gr. laga nr. 90/2003. Hagnaður af sölnni telst mismunur á söluverði og kaupverði eftir að frá því hafa verið dregnar fengnar fyrningar (sem áður voru heimilar, lögum samkvæmt) og niðurfærsla skv. 6. mgr. 15. gr., sem nánar verður vikið að hér á eftir. Þegar ákveða skal hagnað af sölu kvóta (aflahlutdeildar) eða sambærilegra réttinda í sjávarútvegi skal á hverjum tíma litið svo á að fyrst sé seldur sá hluti kvóta (aflahlutdeildar) í sömu fisktegund sem skattaðili keypti fyrst en úthlutuðum kvóta (aflahlutdeild) sé ráðstafað eftir að allur keyptur kvóti (aflahlutdeild) í tegundinni hefur verið seld.

Á því ári sem skattskyldur hagnaður af sölu kvóta (aflahlutdeildar) eða sambærilegra réttinda í sjávarútvegi skv. 5. mgr. 15. gr. laga nr. 90/2003 færast til tekna er skattaðila heimilt að færa niður stofnverð kvóta (aflahlutdeildar), sem keyptur hefur verið á tekjuárinu eða á síðustu 12 mánuðum áður en salan fór fram, um fjárhæð sem nemur hinum skattskylda söluhagnaði. Þá getur skattaðili farið fram á frestun skattlagningar söluhagnaðarins um tvenn áramót, enda kaupi hann kvóta (aflahlutdeild) í sjávarútvegi innan þess tíma og færi hana niður um fjárhæð sem nemur hinum skattskylda söluhagnaði. Ef kvóti (aflahlutdeild) er ekki keyptur innan tilskilins tíma samkvæmt þessari málsgrein telst söluhagnaðurinn með skattskyldum tekjum á öðru ári frá því er hann myndaðist, að viðbættu 10% álagi. Niðurfærsla eða frestun tekjufærslu með þessum hætti er því aðeins heimil að yfirfæranleg rekstrartöp hafi verið jöfnuð.

Samkvæmt V. kafla laga nr. 38/1990, um stjórn fiskveiða, skal leggja á **veiðigjald** fyrir veiðiheimildir sem veittar eru á grundvelli þeirra laga, laga um fiskveiðar utan lögsögu Íslands eða annarra laga er kveða á um stjórn fiskveiða. Ráðherra skal ákvarða veiðigjald komandi fiskveiðiárs fyrir 15. júlí ár hvert. Til grundvallar veiðigjaldinu skal leggja aflaverðmæti miðað við tímabil sem hefst 1. maí næstliðið ár og lýkur 30. apríl. Frá aflaverðmætinu skal draga reiknaðan olíukostnað, reiknaðan annan rekstrarkostnað og reiknaðan launakostnað, að nánar tilteknum fjárhæðum/prósentum á sama tímabili. Veiðigjald komandi fiskveiðiárs skal síðan reiknað sem 9,5% af þeirri niðurstöðufjárhæð í krónum á þorskígildiskílógramm. Þó skal miða við 6% í stað 9,5% árið 2004, 6,6% árið 2005, 7,3% árið 2006, 8,0% árið 2007, 8,7% árið 2008 og 9,5% árið 2009.

Fyrir veitingu almenns leyfis til veiða í atvinnuskyni og veiðileyfa, sem veitt verða á grundvelli laga um stjórn fiskveiða, laga um veiðar í fiskveiðilandhelgi Íslands, laga um fiskveiðar utan lögsögu Íslands eða annarra laga er kveða á um stjórn fiskveiða, skal samkvæmt 1. gr. laga nr. 33/2000, um **veiðieftirlitsgjald**, greiða 17.500 kr. Samkvæmt 3. gr. sömu laga skal eigandi skips greiða 1.800 kr. fyrir staðfestingu Fiskistofu á flutningi sóknardaga, aflahlutdeildar og krókaaflahlutdeildar milli skipa. Útgerð skips skal greiða fæði veiðieftirlitsmanna og sjá þeim endurgjaldslaust fyrir aðstöðu meðan þeir stunda eftirlitsstörf um borð í skipum sem stunda veiðar á grundvelli laga um stjórn fiskveiða, laga um fiskveiðar utan lögsögu Íslands eða annarra laga er kveða á um stjórn fiskveiða. Þá skulu útgerðir skipa sem hafa leyfi Fiskistofu til að vinna afla um borð greiða 16.500 kr. vegna eftirlits fyrir hvern dag eða hluta dags sem eftirlitsmaður er um borð. Hafi stjórnvöld, á grundvelli milliríkjasamnings eða með öðrum skuldbindandi hætti, samið um að eftirlit með veiðum fiskiskipa úr stofni sem alfarið veiðist utan lögsögu Íslands skuli vera með þeim hætti að um borð í hverju fiskiskipi skuli starfa eftirlitsmaður skulu útgerðir skipa er veiðar stunda úr þeim stofni, auk þess greiða 19.500 kr. fyrir hvern dag er skipið stundar þær veiðar. Verði samið um minna eftirlit, þannig að veiðieftirlitsmaður verði við eftirlitsstörf um borð í hluta skipa er stunda veiðar úr viðkomandi stofni, skal hvert skip greiða gjald, fyrir hvern dag er skipið stundar þær veiðar, er nemur sama hlutfalli af daggjaldinu og umsömdu hlutfalli skipa með eftirlitsmenn um borð. Skal gjaldið greitt af öllum skipum er veiðarnar stunda, án tillits til veru eftirlitsmanna um borð í einstökum skipum.

Um skattlagningu sjómannslauna vísast til umfjöllunar undir lið nr. 5 a) hér á eftir.

b) Olía, vatnsorka og (rederier)

Ekki til umfjöllunar.

c) Skógrækt

Samkvæmt 2. tölulið C-liðar 7. gr. laga nr. 90/2003, telst arður, landskuld og leiga eftir hvers konar fasteignir og fasteignaréttindi, þar með talin námaréttindi, vatnsréttindi, jarðvarmaréttindi, veiðiréttur og hvers konar önnur fasteignatengd hlunnindi, til tekna hjá skattaðilum.

Óhöggvinn skógur myndi teljast hluti lands og þar með ófyrnanleg eign. Samkvæmt 1. mgr. 15. gr. laga nr. 90/2003, telst hagnaður af sölu fasteigna, sem ekki er heimilt að fyrna, þar með talin ófyrnanleg mannvirki, lönd, lóðir, ófyrnanleg náttúruauðæfi og réttindi tengd þessum eignum, svo sem lóðarréttindi, að fullu til skattskyldra tekna á söluári og skiptir ekki máli hve lengi skattaðili hefur átt hina seldu eign. Hagnaður af sölu þessara eigna telst mismunur á söluverði þeirra annars vegar og stofnverði þeirra að frádregnum áður fengnum niðurfærslum og söluhagnaði hins vegar. Ef skattaðili hefur eignast hina seldu eign fyrir árslok 1978 er honum heimilt að nota gildandi fasteignamat í árslok 1979 í stað stofnverðs. Frá fasteignamati leigulóðar í þessu sambandi skal draga afgangsskvaðarverðmæti.

Vakin skal athygli á því, að skattaðila er jafnan heimilt að telja helming söluverðs til skattskyldra tekna í stað útreiknaðs söluhagnaðar skv. framangreindum reglum.

Samkvæmt 4. mgr. 15. gr. laga nr. 90/2003 getur skattaðili farið fram á frestun skattlagningar söluhagnaðar af landi bújarða og ófyrnanlegum náttúruauðæfum á bújörðum um tvenn áramót frá söludegi, enda afli hann sér sams konar eignar eða íbúðarhúsnæðis til eigin nota í stað hinnar seldu innan þess tíma og færist þá söluhagnaðurinn til lækkunar stofnverði hinnar nýju eignar. Nemi stofnverð hinnar nýju eignar lægri fjárhæð en söluhagnaðinum telst mismunurinn til skattskyldra tekna. Þessi meðferð söluhagnaðar er því aðeins heimil að seljandi hafi haft búrekstur á hinni seldu eign að aðalstarfi í a.m.k. fimm ár á síðastliðnum átta árum næst á undan söludegi og stundi búrekstur á sama hátt á hinni keyptu bújörð eða noti hið keypta húsnæði fyrir eigin íbúð í a.m.k. tvö ár eftir kaupdag. Ef þessum skilyrðum er ekki fullnægt telst söluhagnaðurinn með skattskyldum tekjum þess árs þegar skilyrðið er rofið, að viðbættu 10% álagi. Frestun tekjufærslu kemur því aðeins til greina að yfirfæranleg rekstrartöp hafi verið jöfnuð.

Skattlagning höggvins skógar (timbur) lýtur sömu lögmálum og sala á öðrum náttúruauðæfum sem tekin hafa verið úr náttúrulegu umhverfi þeirra.

d) Gas í Noregi og Danmörku

Ekki til umfjöllunar.

5. Einstaklingstekjur

a) Sjómenn

Sjómenn eru skattlagðir að íslenskum lögum eins og aðrir launþegar, að öðru leyti en því, að maður, sem stundar sjómennsku á íslensku skipi eða skipi sem gert er út af íslensku skipafélagi, skal njóta sérstaks afsláttar, sjómannaafsláttar, sem koma skal til frádráttar reiknuðum tekjuskatti af þeim launum sem hann hafði fyrir sjómannsstörf, sbr. B. lið 67. gr. laga nr. 90/2003. Nemur fjárhæð sjómannaafsláttar kr. 768 kr. fyrir hvern dag. Við ákvörðun dagafjölda, sem veitir rétt til sjómannaafsláttar, skal miða við þá daga sem skylt er að lögskrá sjómenn. Séu dagar þessir 245 á ári eða fleiri skal sjómaður njóta afsláttar alla daga ársins og hlutfallslega séu lögskráningardagar færri

en 245, þó aldrei fleiri daga en hann er ráðinn hjá útgerð. Talsverðar opinberar umræður hafa orðið um lögmati þessa frádráttar.

b) Innlendir uppfinningamenn, hönnuðir, höfundar o.fl.

Enda þótt ekki sé litið á þessa aðila sem svo, að þeir séu í atvinnurekstri, eru þeir þó að nokkru skattlagðir sem slíkir.

Þannig er þeim heimilaður frádráttur frá tekjum vegna sannanlegs kostnaðar sem þeir hafa haft við öflun tekna sinna á grundvelli heimildarákvæðis í 2. mgr. 30. gr. laga nr. 90/2003, þar sem mælt er fyrir um að hafi maður beinan kostnað við öflun annarra tekna en tekna skv. 1. tölulið A-liðs 1. mgr. 7. gr., án þess að þær verði taldar falla undir atvinnurekstur eða sjálfstæða starfsemi, skuli ákvæði 1. mgr. 1. tölul. 31. gr. samt sem áður gilda um slíkan kostnað eftir því sem við á, þó ekki ákvæðin um vexti af skuldum, afföll, gengistöp og fyrningu eigna. Kostnaður þessi leyfist eingöngu til frádráttar sams konar tekjum og hann gekk til öflunar á, og má frádráttur hvers árs aldrei nema hærri fjárhæð en sem nemur þeim tekjum sem hann leyfist til frádráttar. Í 2. mgr. 30. gr. er væntanlega fyrst og fremst verið að vísa til tekna samkvæmt 3. tölulið A-liðs 7. gr., þar sem mælt er fyrir um skattskyldu endurgjalds til höfunda og rétthafa fyrir hvers konar hugverk, bókmenntir og listir eða listaverk, hvort sem um er að ræða afnot eða sölu. Rakanna fyrir þessari sérreglu er án efa að leita í eðli þeirra tekna sem hér um ræðir, sem falla mitt á milli þess að geta talist launatekjur og tekjur af atvinnurekstri.

Þá geta þessir aðilar fengið heimild skattstjóra til að dreifa skattlagningu á tekjum sínum á milli ára á grundvelli 60. gr. laga nr. 90/2003, en þar segir að hann geti heimilað þeim sem hafa mjög breytilegar tekjur milli ára af framleiðslu og sölu eigin verka, svo sem listaverka, að telja þær tekjur til skattskyldra tekna á fleiri en einu ári.

c) Vísindamenn og erlendir iþróttamenn

Allir einstaklingar sem fá greiðslu fyrir þjónustu eða starfsemi innta af hendi hér á landi skulu greiða tekjuskatt af þeim tekjum. Bera þeir eftir atvikum ótakmarkaða eða takmarkaða skattskyldu á Íslandi, eftir dvalartíma þeirra hér á landi, sbr. 1. og 3. gr. laga nr. 90/2003. Full og ótakmörkuð skattskylda skv. 1. gr. laganna myndast þegar einstaklingur hefur dvalið á Íslandi 183 daga eða lengur á 12 mánaða tímabili. Nái dvöl þeirra einstaklinga sem hér um ræðir ekki þeim tímamörkum, félli skattskylda þeirra undir 1. eða 3. tölulið 3. gr. laganna. Samkvæmt 1. tölulið 3. gr. skulu allir menn sem dvelja hér á landi og njóta launa fyrir störf sín, greiða tekjuskatt af þeim launum. Hér með teljast þeir menn sem atvinnu stunda hér á landi, eða um borð í loftfari eða skipi sem skráð er hér á landi, þar með talið á grundvelli samninga um útleigu á vinnuafli, þótt dvöl þeirra eða starf vari 183 daga samtals eða skemur á sérhverju 12 mánaða tímabili. Samkvæmt 3. tölulið 3. gr. skulu allir aðilar sem fá greiðslu fyrir þjónustu eða starfsemi innta af hendi hér á landi greiða tekjuskatt af þeim tekjum.

Félli skattskylda þeirra undir 1. tölulið 3. gr. laganna, þ.e. ef þeir hefðu notið launa fyrir störf sín sem launamenn, þá ákvarðast tekjuskattur þeirra sem hér segir; deila

skal með fjölda dvalardaga þeirra hér á landi á árinu í tekjuskattsstofn þeirra og margfalda síðan þá útkomu með 365. Tekjuskattur skal síðan reiknast skv. 66. gr. laganna (tekjuskattsútreikningur ótakmarkaðs skattskyldra einstaklinga) af þannig reiknuðum tekjuskattsstofni, að teknu tilliti til 67. gr. (persónuafsláttur), eins og um væri að ræða menn heimilisfasta hér á landi allt árið. Í þá fjárhæð skal deila með 365 og margfalda þá útkomu með fjölda dvalardaga þeirra hér á landi á árinu. Sú fjárhæð sem þannig fæst skal vera endanlega ákvarðaður og álagður tekjuskattur eða ákvarðaður ónýttur persónuafsláttur.

Ef skattskylda þeirra félli undir 3. tölulið 3. gr. laganna, þá skulu þeir greiða 15% tekjuskatt af öllum þóknunum til þeirra, sbr. 70. gr. laga nr. 90/2003, en samkvæmt því ákvæði teljast með þóknunum í þessu sambandi hvers konar hlunnindi, þ.m.t. flutningur að og frá landinu, hafi viðtakandi eigi greitt hann sjálfur. Ekki skiptir máli hvort hvort greiðslan er frá innlendum eða erlendum aðila. Sá aðili, sem kemur fram í atvinnuskyni til skemmtunar eða keppni, án ákveðinna launa eða þóknunar en nýtur í þess stað afraksturs af slíkri starfsemi, skal greiða 10% tekjuskatt af heildartekjum af slíku starfi án nokkurs frádráttar.

Þeir menn sem skattskyldir eru samkvæmt ákvæðum I. kafla laga nr. 90/2003, um tekjuskatt og eignarskatt, skulu greiða útsvar af tekjum sínum til þess sveitarfélags þar sem þeir áttu lögheimili eða öfluðu mestra tekna sinna, sbr. 19. og 20. gr. laga nr. 4/1995, um tekjustofna sveitarfélaga.

d) Erlendir listamenn

Um skattskyldu erlenda listamanna má að mestu vísa til umfjöllunar undir c) lið hér að framan. Erlendir listamenn bera eftir atvikum ótakmarkaða eða takmarkaða skattskyldu á Íslandi, eftir dvalartíma þeirra hér á landi, sbr. 1. og 3. gr. laga nr. 90/2003, líkt og erlendir íþróttamenn. Nái dvalartími þeirra ekki 183 dögum á 12 mánaða tímabili, svo sem áður segir, myndi skattskylda þeirra væntanlega í flestum tilvikum ráðast af 3. tölulið 3. gr. laganna. Í þessu sambandi er rétt að taka fram, að ekki skiptir máli hvort listamaðurinn kemur fram á eigin vegum eða í nafni annars eða hvort greiðslan er frá innlendum eða erlendum aðila. Tekjuskattur þessara aðila er 15%. Sá aðili, sem kemur fram í atvinnuskyni til skemmtunar eða keppni, án ákveðinna launa eða þóknunar en nýtur í þess stað afraksturs af slíkri starfsemi, skal greiða 10% tekjuskatt af heildartekjum af slíku starfi án nokkurs frádráttar, svo sem áður segir.

Um skyldu til greiðslu útsvars vísast til þess sem segir um það efni undir c) lið hér að framan.

e) Happdrætti, fundarlaun o.fl.

Samkvæmt 4. tölulið A-liðar 7. gr. laga nr. 90/2003, teljast verðlaun og heiðurslaun, vinningar í happdrætti, veðmáli eða keppni til skattskyldra tekna einstaklinga. Sama gildir um beinar gjafir í peningum eða öðrum verðmætum, þar með talin afhending slíkra verðmæta í hendur nákominna ættingja, nema um fyrirframgreiðslu upp í arf sé að ræða. Undanskildar eru þó tækifærisgjafir, enda sé verðmæti þeirra ekki meira en

almennt gerist um slíkar gjafir svo og verðlitlir vinningar í almennum happdrættum og keppnum

Almennt um heimildir til frestunar skattlagningar að íslenskum rétti

Í íslenskum rétti er að finna allnokkrar heimildir til handa skattaðilum til þess að fresta skattlagningu á tekjur, ýmist með aukafyrningum eigna, niðurfærslu stofnverðs eigna eða beinum tímabundnum frestum. Skulu þær helstu raktar hér stuttlega.

Í 14. gr. laga nr. 90/2003, er mælt fyrir um heimild skattaðila til að fyrna fyrnanlegar eignir um fjárhæð skattskylds söluhagnaðar af fyrnanlegum eignum, á því ári sem slíkur hagnaður færist til tekna er skattaðila. Eigi skattaðilinn ekki eignir, sem hann getur fyrnt á þennan hátt á því ári þegar sala fer fram, getur hann farið fram á frestun skattlagningar á söluhagnaðinum um tvenn áramót, enda afli hann sér eigna sem fyrna má skv. framansögðu innan þess tíma og fyrni þær um fjárhæð sem nemur hinum skattskylda söluhagnaði. Ef eignanna er ekki aflað innan tilskilins tíma telst söluhagnaðurinn með skattskyldum tekjum á öðru ári frá því er hann myndaðist að viðbættu 10% álagi. Fyrning eða frestun tekjufærslu samkvæmt þessu kemur því aðeins til greina að yfirfæranleg rekstrartöp hafi verið jöfnuð.

Samkvæmt 4. mgr. 15. gr. laga nr. 90/2003 getur skattaðili farið fram á frestun skattlagningar söluhagnaðar af landi bújarða og ófyrnanlegum náttúruauðæfum á bújörðum um tvenn áramót frá söludegi, enda afli hann sér sams konar eignar eða íbúðarhúsnæðis til eigin nota í stað hinnar seldu innan þess tíma og færist þá söluhagnaðurinn til lækkunar stofnverði hinnar nýju eignar. Nemi stofnverð hinnar nýju eignar lægri fjárhæð en söluhagnaðinum telst mismunurinn til skattskyldra tekna. Þessi meðferð söluhagnaðar er því aðeins heimil að seljandi hafi haft búrekstur á hinni seldu eign að aðalstarfi í a.m.k. fimm ár á síðastliðnum átta árum næst á undan söludegi og stundi búrekstur á sama hátt á hinni keyptu bújörð eða noti hið keypta húsnæði fyrir eigin íbúð í a.m.k. tvö ár eftir kaupdag. Ef þessum skilyrðum er ekki fullnægt telst söluhagnaðurinn með skattskyldum tekjum þess árs þegar skilyrðið er rofið, að viðbættu 10% álagi. Frestun tekjufærslu kemur því aðeins til greina að yfirfæranleg rekstrartöp hafi verið jöfnuð.

Samkvæmt 6. mgr. 15. gr. laga nr. 90/2003, er skattaðila heimilt að færa niður stofnverð kvóta (aflahlutdeildar), sem keyptur hefur verið á tekjuárinu eða á síðustu 12 mánuðum áður en salan fór fram, um fjárhæð sem nemur skattskyldum hagnaði af sölu kvóta (aflahlutdeildar) eða sambærilegra réttinda í sjávarútvegi skv. 5. mgr. 15. gr. laga nr. 90/2003, á því ári sem slíkur hagnaður færist til tekna. Þá getur skattaðili farið fram á frestun skattlagningar söluhagnaðarins um tvenn áramót, enda kaupir hann kvóta (aflahlutdeild) í sjávarútvegi innan þess tíma og færi hana niður um fjárhæð sem nemur hinum skattskylda söluhagnaði. Ef kvóti (aflahlutdeild) er ekki keyptur innan tilskilins tíma samkvæmt þessari málsgrein telst söluhagnaðurinn með skattskyldum tekjum á öðru ári frá því er hann myndaðist, að viðbættu 10% álagi. Niðurfærsla eða frestun tekjufærslu með þessum hætti er því aðeins heimil að yfirfæranleg rekstrartöp hafi verið jöfnuð.

Samkvæmt 2. mgr. 17. gr. laga nr. 90/2003, getur skattaðili farið fram á frestun söluhagnaðar af íbúðarhúsnæði um tvenn áramót frá söludegi. Kaupi hann annað

Íbúðarhúsnæði eða hefji byggingu íbúðarhúsnæðis í stað þess seldu innan þess tíma færast söluhagnaðurinn til lækkunar stofnverði hinnar nýju eignar. Nemi stofnverð hinnar nýju eignar lægri fjárhæð en söluhagnaðinum innan þessara tímamarka telst mismunurinn til skattskyldra tekna á kaupári hinnar nýju eignar. Ef eignarinnar er ekki aflað innan tilskilins tíma telst söluhagnaðurinn með skattskyldum tekjum á öðru ári frá því er hann myndaðist.

Samkvæmt 5. mgr. 18. gr. laga nr. 90/2003, geta lögaðilar farið fram á að fresta tekjufærslu söluhagnaðar af sölu hlutabréfa, þar á meðal skiptum á hlutabréfum, um tvenn áramót frá söludegi. Sama gildir um einstaklinga í atvinnurekstri, enda séu hlutabréfin eignfærð í atvinnurekstrinum. Kaupi slíkur aðili önnur hlutabréf í stað hinna seldu innan þess tíma færast söluhagnaðurinn til lækkunar kaupverði þeirra bréfa. Nemi kaupverð hinna keyptu hlutabréfa lægri fjárhæð en söluhagnaðurinn telst mismunurinn til skattskyldra tekna. Ef hlutabréf eru ekki keypt innan tilskilins tíma telst söluhagnaðurinn til skattskyldra tekna á öðru ári frá því að hann myndaðist.

Samkvæmt 6. mgr. 18. gr. laga nr. 90/2003, telst hagnaður manns af sölu hlutabréfa, sem hann hefur keypt á árunum 1990–1996 í félögum sem ríkisskattstjóri hefur á söluári bréfanna veitt staðfestingu um að uppfylli skilyrði III. kafla laga nr. 9/1984, ekki til skattskyldra tekna hafi hin seldu hlutabréf verið í eigu mannsins í full fjögur ár. Hámark skattfrjáls hagnaðar samkvæmt þessari málsgrein er 367.625 kr.

Samkvæmt 22. gr. laga nr. 90/2003, er skattaðila heimilt að færa skattskyldan söluhagnað sem myndast á grundvelli bótagreiðslna vegna altjóns eða eignarnáms til tekna með jöfnum fjárhæðum á allt að fimm árum, í fyrsta sinn á söluári. Ef um er að ræða eign sem ekki er heimilt að fyrna er heimilt að verja söluhagnaðinum til öflunar sams konar eignar innan þriggja ára. Söluhagnaðurinn telst þá ekki til tekna en færast til lækkunar stofnverði hinnar nýju eignar. Nemi stofnverð hinnar nýju eignar lægri fjárhæð en söluhagnaðinum telst mismunurinn til skattskyldra tekna.

Samkvæmt 27. gr. laga nr. 90/2003, er skattaðila heimilt, selji hann eign með skattskyldum söluhagnaði og hluti söluandvirðis hennar er greiddur með skuldaviðurkenningum til þriggja ára eða lengri tíma, að telja það hlutfall af söluhagnaðinum, sem svarar til hlutdeildar skuldaviðurkenninganna af heildarsöluverðmætinu, til tekna hlutfallslega eftir afborgunartíma skuldaviðurkenninganna, þó ekki á lengri tíma en sjö árum. Þó fellur þessi heimild niður ef skuldaviðurkenning er seld á þeim tíma sem heimilt er að dreifa söluhagnaði. Til skuldaviðurkenninga í þessu sambandi teljast ekki þær skuldir sem hvíla á hinni seldu eign og kaupandi tekur að sér að greiða. Þessa heimild má skattaðili þó aðeins nota að því marki sem hann hefur ekki getað notað hinn skattskylda söluhagnað til að fyrna aðrar eignir, eða lækka stofnverð sams konar eigna, í samræmi við ákvæði laganna. Sé heimildin notuð kemur hún í stað annarra heimilda laganna til frestunar á skattlagningu söluhagnaðar. Frestun tekjufærslu samkvæmt greininni kemur því aðeins til greina að yfirfæranleg rekstrartöp hafi verið jöfnuð.

Samkvæmt 60. gr. laga nr. 90/2003, getur skattstjóri heimilað þeim sem hafa mjög breytilegar tekjur milli ára af framleiðslu og sölu eigin verka, svo sem listaverka, að telja þær tekjur til skattskyldra tekna á fleiri en einu ári. Einnig er skattstjóra heimilt að leyfa sams konar dreifingu á skattlagningu björgunarlauna sem áhafnir skipa, annarra en björgunarskipa, hljóta.